

№ 51.

Warszawa, d. 20 grudnia 1924 r.

№ 51.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY” bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

PRZYRZĄDY UNIWERSALNE RYSOWNICZE

zastępujące

kierownicę, trójkąt, linję, skalę i przenośnik

— UŁATWIĄ PRACĘ, OSZCZĘDZAJĄ CZAS —

G. GERLACH — WARSZAWA, OSSOLIŃSKICH 4

Ceny przez fabrykę
obecnie niższe

POLSKI ZJAZD NAUKOWEJ ORGANIZACJI.

W d. 6, 7 i 8 grudnia r. b. odbył się w Warszawie w gmachu Stowarzyszenia Techników Pierwszy Polski Zjazd Naukowej Organizacji. Odczyty wygłosili inżynierowie: P. Drzewiecki (dwukrotnie), K. Kinel, Z. Rytel, K. Adamiecki, S. Muszyński, St. Łubieński, M. Gutowski, S. Biedrzycki, J. Piotrowski, T. Sliwiński, St. Borkowski i J. Jakobi. Część tych odczytów dotyczyła spraw, poruszonych na Kongresie Międzynarodowym Naukowej Organizacji Pracy w Pradze Czeskiej, który odbył się w lipcu r. b. Obszerne sprawozdania ze Zjazdu będą drukowane w „Przeglądzie Technicznym“.

Z odczytu inż. K. Kinela p. t. „Marnotrawstwo w przemyśle podług badań amerykańskich“ dowiedzieliśmy się, że z 6-ciu rodzajów przemysłu, poddanych badaniu w Ameryce, a mianowicie fabrykacji ubrań, przem. drukarskiego, budowlanego, włókienniczego, fabrykacji obuwia i przemysłu metalowego, najlepiej zorganizowanym jest przemysł metalowy. Rozchody na fabrykację wykazują w tym przemyśle 71% wydatków pożytecznych i tylko 29% niepożytecznych, gdy np. w przemyśle konfekcyjnym (gotowych ubrań) wydatki pożyteczne stanowią zaledwie 36% całego rozchodu.

CENY ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH.

Ceny świadectw przemysłowych na przedsiębiorstwa przemysłowe na rok 1925 wraz z dodatkami na rzecz Związków Samorządowych tudzież Szkół Zawodowych wynoszą:

W miejscowościach			
Klasy I		Klasy II	
Kat. I	Zł. 6 853 50	Kat. I	Zł. 6 853 50
• II	4.569.—	• II	4.569.—
• III	2.284.50	• III	4.284.50
• IV	685.50	• IV	685.50
• V	228.50	• V	228.50
• VI	114.—	• VI	91.50
• VII	57.—	• VII	45.50
• VIII	15.—	• VIII	12.50

W miejscowościach			
Klasy III		Klasy IV	
Kat. I	Zł. 6.853.50	Kat. I	Zł. 6.853.50
• II	4.569.—	• II	4.569.—
• III	2.284.50	• III	2.284.—
• IV	685.50	• IV	685.50
• V	228.50	• V	228.50
• VI	68.50	• VI	45.50
• VII	34.—	• VII	23.—
• VIII	7.50	• VIII	5.—

Świadectwa przemysłowe mają być wykupione najpóźniej do dnia 31 grudnia r. b.

WPROWADZENIE W ŻYCIE USTAWY O PRACY MŁODOCIANYCH I KOBIET.

W Nr. 105 „Dziennika Ustaw“ z dn. 10 grudnia 1924 r. zostało ogłoszone rozporządzenie rady ministrów z dn. 17 listopada r. b., które zarządza co następuje:

§ 1. Ustawa z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. № 65 poz. 636), z wyjątkiem art. 7 i 15, wchodzi w życie we wszystkich dziedzinach pracy, objętych art. 1 tejże ustawy, z dniem 15 grudnia 1924 r., a w państwowych zakładach pracy z dniem 1 stycznia 1925 r.

§ 2. Postanowienia art. 7 i ustępu 1 art. 15 tejże ustawy zyskują moc obowiązującą z dniem 29 lipca 1925 r., postanowienia zaś ustępu 2 i 3 art. 15 z dniem 1 kwietnia 1925 r., z tem zastrzeżeniem, że w wypadkach dostatecznie uzasadnionej niemożności zastosowania się do postanowień ustępu 2 art. 15 może minister Pracy i Opieki Społecznej udzielić poszczególnemu zakładowi pozwolenia na odroczenie terminu, nie później jednak niż do 29 lipca 1925 r.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Wyżej wymieniony art. 7 ustawy z d. 2. VII. 24 brzmi w ten sposób:

Art. 7. Zarząd przedsiębiorstwa winien w każdym czasie na żądanie inspektora pracy zarządzić bezpłatne badanie młodocianych przez lekarza, wskazanego przez inspektora pracy, dla stwierdzenia, czy praca, przy której młodociany jest zatrudniony, nie przekracza jego sił fizycznych i nie szkodzi jego rozwojowi.

Na podstawie orzeczenia lekarza inspektor pracy ma prawo zakazać zatrudnienia młodocianego przy danej pracy, wskazując jednocześnie, przy jakiej pracy młodociany zatrudniony być może.

Artykuł 15 tejże ustawy ma brzmienie następujące:

Art. 15. Przedsiębiorca, zatrudniający ponad 5 kobiet, obowiązany jest do urzędzenia dla nich osobnych ustępów, ubieralni i umywalni.

W zakładach, gdzie pracuje ponad 100 kobiet, winien przedsiębiorca utrzymywać dla nich urządzenie kąpielowe oraz złobek dla niemowląt.

Matkom karmiącym przysługuje prawo korzystania w ciągu godzin pracy z dwóch półgodzinnych przerw w pracy, które wlicza się do godzin pracy.

STAN PRZEMYSŁU METALOWEGO W LISTOPADZIE.

Rada P. Z. P. M. przeprowadziła ankietę ustną wśród swych członków na posiedzeniu d. 10 grudnia 1924 r. o stanie przemysłu metalowego w listopadzie r. b. Ze złożonych sprawozdań przedstawicieli poszczególnych grup Związku wynika, że stan ten pogorszył się jeszcze, gdyż trudności w zdobyciu środków obrotowych zwiększyły się, zatrudnienie fabryk jest mniejsze, nowe zamówienia napływają słabo.

WALNE ZGROMADZENIE CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

Dnia 10 grudnia 1924 roku odbyło się w lokalu Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów w Warszawie Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Zgromadzenie zagał wiceprezes Rady P. Z. P. M. inż. Jan Jeziorański, witając zebranych członków i charakteryzując w krótkich słowach sprawę, dla których Rada zwołała Nadzwyczajne Zgromadzenie. Na propozycję p. J. Jeziorańskiego obecni uczcili przez powstanie pamięć zmarłych przedstawicieli fabryk związkowych ś. p. Adolfa Johna, inż. Ludwika Józefowicza i dr. inż. Józefa Strasburgera.

Na przewodniczącego Zgromadzenia został zaproszony inż. Eugenjusz Lyssy, który następnie powołał na asesorów p. p. Antoniego Mencła i inż. Wacława Gorzkowskiego, a na sekretarza p. inż. Kazimierza Pichelskiego.

Po zatwierdzeniu protokołu poprzedniego Walnego Zgromadzenia, dyrektor zarządzający Związku inż. S. J. Okolski zreferował projekt zmian statutu Związku, z których jedne mają na celu umożliwienie przystąpienia do Związku mniejszym wytwórciom w charakterze członków współdziałających, inne—ustalenie zasadniczej składki członkowskiej i drobne poprawki redakcyjne. Projektowane zmiany, które były podane w Nr 49 „Przemysłu Metalowego“, zostały jednogłośnie zaakceptowane.

Następnie inż. K. Pichelski zreferował stan finansowy Związku i projekt budżetu na 1925 r., ustalony przez Radę. Jest to pierwszy budżet, który został podany do zatwierdzenia Walnego Zgromadzenia przed rozpoczęciem roku budżetowego.

W dalszym ciągu obrad wicedyrektor P. Z. P. M. inż. Maurycy Chorzewski scharakteryzował niedomagania przemysłu metalowego przetwórczego, zaznaczając, że obecnie stan przemysłu tego jest gorszy, niż pół roku temu. Mówca wyjaśnił, że główne przyczyny złego stanu przemysłu można podzielić na cztery kategorie: 1) brak dostatecznych kredytów i ich wielka drożyzna, 2) nadmierne obciążenie podatkami, 3) ciężary powstałe z reform społecznych, nieodpowiadających zamożności narodu, 4) niedostateczny czas pracy w ciągu roku w porównaniu z zagranicą.

P. M. Chorzewski, omawiając każdą z poszczególnych kategorii, zaznaczył, że pierwsza dotyka cały przemysł polski i jedyną nadzieją na polepszenie może być kredyt zagraniczny, o uzyskanie którego poszczególne organizacje rozpoczynają starania. Z obciążeń podatkowych najdotkliwszym jest podatek przemysłowy od obrotu z powodu swojej nadzwyczaj wysokiej stopy. Dzięki staraniom Centralnego Związku P. P. G. H. i F. władze skarbowe nabrały przekonania, że podatek ten musi być złagodzony i różniczkowany, co zapewne wkrótce będzie dokonane, gdyż odnośne projekty są obecnie dyskutowane. Obciążenia, wynikające z reform socjalnych, osiągają najwyższą stopę przy składkach do kas chorych, które ustawowo zostały ustalone na 6½% od zarobków, w rzeczywistości są wyższe. Skala ta jest b. wysoka, gdyż przed wojną np. na Śląsku Cieszyńskim wynosiła 3% i kasy rozporządzały dużymi środkami na swoje urządzenia. Wysokie składki do kas chorych miały na celu szybkie zgromadzenie funduszy na inwestycje, co znajduje potwierdzenie w sprawozdaniu z działalności warszawskiej kasy chorych; jest wszakże rzeczą niepraktykowaną, ażeby fundusze na zakup i budowę nieruchomości były tworzone z bieżących składek.

Ostatnią z głównych przyczyn złego stanu przemysłu jest krótszy czas pracy u nas, niż u naszych sąsiadów. Jednak i w tej dziedzinie należy zaznaczyć pewien krok naprzód, gdyż jeszcze rok temu nie można było mówić o możliwości przedłużenia czasu pracy, obecnie zaś sprawa ta już jest dyskutowana. Jest nadzieja, że, pomimo usilnej agitacji prasy socjalistycznej, sami robotnicy zrozumieją potrzebę dłuższej pracy. Słyszysz się coraz śmielsze głosy ze sfer robotniczych, że 8 godzin należy rozumieć jako efektywną pracę, bez czasu na przygotowania. To też byłoby rzeczą słuszną i zupełnie możliwą stanąć na gruncie konwencji waszyngtońskiej i wprowadzić 48-godzinny tydzień pracy.

Dyrektor zarządzający p. inż. S. J. Okolski, nawiązując do scharakteryzowanych przez p. M. Chorzewskiego niedomagań przemysłu metalowego, komu-

nikuje, że w myśl uchwały Rady P. Z. P. M. został uczyniony pierwszy krok w kierunku uzyskania środków zaradczych do poprawienia obecnego złego stanu. Krokiem tym było zebranie od członków Związku danych, potrzebnych do zbiorowego wystąpienia o uzyskanie kredytu zagranicznego.

Na 319 członków Związku otrzymano odpowiedzi od 151 fabryk, z których dwie nie reflektują na kredyt zagraniczny. Ogólna cyfra żadanego kredytu wynosi około 40 milionów złotych, co nie jest wygórowane wobec niewielkiego zadłużenia przedsiębiorstw przemysłu metalowego. Powyższa suma potrzebna jest fabrykom na zakup obrabiarek i surowców i w 60% na środki obrotowe; taki podział sum potrzebnych daje widoki uzyskania pożyczki od finansistów zagranicznych. Przeważająca większość fabryk wypowiedziała się za udzieleniem gwarancji hipotecznej, co powinno ułatwić starania kredytowe, gdyż wskazuje, że przemysł nasz opiera się na zdrowych podstawach. Opierając się na rezultatach ankiety, Rada Związku ma możliwość przystąpić niezwłocznie do rokowań efektywnych.

W dyskusji nad referatami pp. M. Chorzewskiego i S. J. Ókolskiego podkreślono konieczność dążenia do przedłużenia czasu pracy, zmniejszenia składek do kas chorych, które w niektórych kasach stanowią 9% od zarobków, wystąpienia do czynników miarodajnych, aby nie tworzyły wciąż nowych organizmów biurokratycznych do wprowadzania w życie nowych „zdobyczy socjalnych”, lecz przekazywały te zadania istniejącym już organizacjom pokrewnym. Następnie podkreślono dużą wagę zamierzeń Związku w celu uzyskania kredytu zagranicznego, starania o który jednak nie będą łatwe ze względu na niejednorodność przemysłu metalowego.

W zakończeniu dyskusji został przyjęty wniosek: Walne Zgromadzenie przyjmuje do zatwierdzającej wiadomości wygłoszone referaty i prosi Radę o nieustawanie w energicznych staraniach o zdobycie kredytu zagranicznego i ulepszenie warunków pracy dla przemysłu metalowego.

K. P.

PRZESZACOWANIE MAJĄTKU.

Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów dokonała przeszacowania swego majątku na złote podług obowiązujących przepisów. Z bilansu otwarcia w złotych w dniu 1 lipca 1924 r., który przedstawił walnemu zgromadzeniu akcjonariuszów dyrektor naczelny Spółki prof. inż. Zygmunt Sochacki, składając sprawozdanie z czwartego roku operacyjnego 1923/24, wynika, że kapitały własne Spółki wynoszą 7 881 837 złotych, z czego przypada na kapitał zakładowy 2 500 000 (250 000 akcji po 10 złotych każda wartości nominalnej), na kapitał zapasowy — 5 082 246,56 zł. i na kapitał amortyzacyjny — 299 590,51. Dotychczasowe akcje markowe będą wymienione na akcje złotowe w stosunku 20 akcji 500 markowych na 1 akcję 10-złotową.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 18/XII 1924 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”).

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:

Surówka odlewnicza „Chlewiska” na węglu drzewnym	Zł. gr.
Surówka odlewnicza „Stąporków” № 1	175.—
„Witkowska” № 1 (ocłona)	165.—
„Złom zeliwny (fragment lany)	161.—
Żelazo handlowe krajowe	120.—
	222.—

Bednarka gorąco walcowana	256.—
Bednarka zimno walcowana	445.—
Walcówka (drut okrągły od 5 1/2 do 13 mm., kwadratowy od 5 1/4 do 8 mm.).	274.—
Blacha (cena zasadnicza)	282.—
Koks karwiński	45,90
Koks górnośląski twardy	33.—
„ „ miękki	33.—
Węgiel kowalski myty cieszyński	37.—
Węgiel dąbrowski gruby	25.—
„ „ górnośląski gruby	30,10
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 15)	56.—
„ „ kopulakowa	65.—
Gлина ogniotrwała mielona	25.—
Zaprawa szamotowa	35.—
Grafit podwójnie szlamowany (bez cła)	141.—
Kamień wapienny	5,50

b) za 100 kg. loco skłd Warszawa:

Pokost chemicznie czysty gwarantowany	175.—
Olej wrzecionowy 2 — 5/20°	28,38
„ „ 5 — 9/20°	29,01
„ maszynowy II 2 — 3/50°	29,53
„ „ III 3 — 3,5/50°	30,58
„ „ IV 4 — 4,5/50°	33,73
„ „ V 5 — 5,5/50°	36,67
„ „ VI 6 — 6,5/50°	42,66
„ „ VII 7 — 7,5/50°	46,54
Olej cylindrowy do pary przegrzanej	59,93
„ „ „ nasyconej 220—230°	43,34
Smar Tovitte'a	51,22
Benzyna do 720/730	72,99
„ „ 750/760	49,41
„ „ ponad 775/785	41,01

c) za m.³ loco skłd Warszawa:

Deski sosnowe obrzynane 3/4” i grubsze	60.—
„ „ stolarskie 3/4” i grubsze	80.—
Kantówka obrzyn. 3—6 m. długości	60.—
Olszyna — cena przeciętna	75.—
Dębina — „ „	110.—

Centralne biuro sprzedaży Polskich Odlewni Rur w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje d. 20/IX 1924 następujące ceny orientacyjne, obowiązujące do odwołania: Rury kanalizacyjne i zlewowe . . . 42 złp. za 100 kg. Rury wodociągowe . . . . . 47 „ „ 100 „ Fasony o 10% drożej.

Ceny należy rozumieć loco fabryka. Za ekspedycję i naładowanie dopłaca się 2%.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej

(w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.)

D a t a	11/12	12/12	15/12	16/12	17/12
Średni kurs waluty	24,41	24,41	24,39	24,37	24,37 ^{1/2}
Aluminium	—	3050	—	—	—
Antymon	—	—	—	—	—
Cyna standard f	6155	6221	6216	6247	6249
Cynk hutniczy	879	873	898	902	902
Miedź elektrolityczna	1663	1663	1692	1691	1691
„ standard	1546	1546	1575	1574	1574
Ołów miękki hutniczy	990	1002	1026	1019	1022
Nikiel	—	3843	—	—	—
Rtęć	—	8074	8067	8061	8601

Cena odlewów z metali półszlachetnych.

Podług notowań Koła Odlewni metali półszlachetnych od dnia 15 stycznia obowiązują aż do odwołania następujące ceny na: armaturę mosiężną . . . . . 2 zł. 75 gr.

armaturę brązową . . . . . 3 zł. 65 gr.
 fosforbrązową . . . . . 3 . 75 .
 odlew mosiężny galanteryjny . 4 . 00 .
 Ceny te rozumieją się za 1 kg.

GDĄŃSKIE TARGI MIĘDZYNARODOWE.

W dniach 5 — 8 lutego 1925 roku, odbędą się w Gdańsku III Gdańskie Targi Międzynarodowe. Zarząd Targów wprowadził cały szereg ulepszeń, umożli-

wiających z jednej strony lepsze wykorzystanie zajętych przez Targi budynków, częściowo przebudowanych lub odnowionych, z drugiej zaś—prawkidową cyrkulację publiczności. Celem przyciągnięcia wystawców z Polski uzyskano zwolnienie ekspozatów od opłat kolejowych przy powrotnym transporcie.

Zarząd Targów mieści się w Gdańsku, przy ul. Messengelände Haus Osten.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

Wyrabiamy
i dostarczamy

LAKIER KOŁODYNOWY (ZAPONLAK)

Wyrabiamy
i dostarczamy

na drzewo, metal, skórę etc.

SPECJALNIE

dla fabryk mebli, wyrobów metalowych,
armatur elektrycznych i wyrobów skórzanych

SPECJALNIE

A K W A W I T

Spółka Akcyjna. REKTYFIKACJA OKOWITY I FABRYKA CHEMICZNA Spółka Akcyjna.

Zarząd Główny: Poznań, Cieszkowskiego 5. Adres telegraf.: „AKWAWIT, POZNAŃ“

Źródła zakupu:

Armatura na parę i wodę:

Spółka Akcyjna Budowy Kotłó-
w Parowych i Maszyn. W.
Fitzner i K. Gamper* w Dą-
browie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa,
Zórawia 12. tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w War-
szawie, Wronia 80.

Gwoździarki i ciągarki:

B-cia Steinberg i Sp. w War-
szawie, Wronia 80.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski
Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski,
Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

Liny stalowe—Drut stalowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa,
Zórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn
w Poznaniu.

Łańcuchy „Galla”:

Transmisyjne, ciężarowe i rolko-
we wszelkich wymiarów. Bracia
Mencel. Fabryka Wyrobów Ze-
laznych. Warszawa, ul. Czerwo-
nego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn
w Poznaniu.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Czę-
stochowie.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

Odlewnie żelaza i metali:

B-cia Kanczewscy S. A. w Czę-
stochowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Okna żelazne i drewniane

z własnym okuciem fabrycznym:
Jan Broda, Toruń.

Okucia budowlane i meblowe:

Jan Broda, Toruń.

Prasy ekscentryczne, fryk- cyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w War-
szawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczkarki cierne:

mimośrodowe i balansowe:
B-cia Kanczewscy S. A. w Czę-
stochowie.

Pędnie:

Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w War- szawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Czę- stochowie.

* Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka,
Grochowska 37.

Rusztza do palenisk rucho- mych i stałych:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Sena-
torska 22, tel. 2-87.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencel, Fabryka Wyro-
bów Żelaznych i Sikawek.
Warszawa, ul. Czerwonego
Krzyża 3, tel. 13-83.

Suwnice (krany) mostowe, przesuwnice, dźwigi piono- we-elektryczne, transmisyj- ne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski,
Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa,
Zórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych
„Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Śruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy. Bielsko
(Śląsk).

Taczki żelazne 75 i 100 litr.
pojemności:
Jan Broda, Toruń.

Tokarki szybkozające:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Turbiny wodne syst. Fran- cis'a o wysokim współczyn- niku pożytecznego działania.

L. Warwasiński, J. Wojakowski
i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia
Żelaza w Noworadomsku.

Wagony wąskotorowe osobo- we i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Me-
talowego M. Lisowski. Warsza-
wa, ulica Nowowiejska Nr. 22,
tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka
w Warszawie, Mokotowska 3,
tel. 14-84.

Walce młyńskie utwardzone:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Sena-
torska 22, tel. 2-87.

Walce żeliwne utwardzone:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Wiertarnie kolumnowe szyb- kobieźne:

Najnowszego typu. L. Warwa-
siński, J. Wojakowski i Sp.
Fabryka Maszyn i Odlewnia
Żelaza w Noworadomsku.

Wiertarki kolumnowe:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.